

Gemeente Sint-Michielsgestel
Selectieadvies archeologische monumentenzorg, 30-11-2018

**Selectieadvies archeologische monumentenzorg
Gemeente Sint-Michielsgestel**

**Milrooijseweg 97, Berlicum, gem. St.-Michielsgestel
een bureau- en inventariserend veldonderzoek
in de vorm van boringen in de verkennende fase**

Bureau voor Archeologie Rapport 715

***Bureau voor Archeologie
(conceptversie rapport)***

	Naam	Afdeling/bedrijf	Datum	Paraaf
Opsteller		senior archeoloog, gemeente 's-Hertogenbosch afdeling SO/Erfgoed	27-11-2018	R
Controle		senior archeoloog, gemeente 's-Hertogenbosch afdeling SO/Erfgoed	30-11-2018	SM
Controle Gemeente Sint-Michielsgestel	Willem van den Kerkhof	Teammanager R.O. voor Sint-Michielsgestel	5-12- 2018	

1. Inleiding

In opdracht van Wintraecken Advies heeft Bureau voor Archeologie een bureau- en booronderzoek uitgevoerd op de locatie Milrooijseweg 97 te Berlicum. Aanleiding hiervoor is de voorgenomen ontwikkeling van watertuinen, een theetuin en 3 woningen (in het kader van de *Ruimte voor Ruimte*-regeling) in drie deelgebieden aan de Milrooijseweg.

Het plangebied bestaat uit 3 deelgebieden:

- deelgebied A met een oppervlakte van ca. 9.070 m² ;
- deelgebied B met een oppervlakte van ca. 2.800 m² ;
- deelgebied C met een oppervlakte van ca. 2,39 ha.

De gezamenlijke oppervlakte bedraagt ca. 3,58 ha. De beoogde ontwikkeling leidt tot een bodemverstoring tot maximaal 280 cm -mv. Hiermee overschrijdt de plannen de vrijstellingscriteria en geldt de verplichting om onderzoek uit te voeren, zie onder.

Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd in het kader van een bestemmingsplanwijziging. In het gebied geldt vastgesteld archeologisch beleid. Het NW deelgebied (deelgebied B) ligt in het BP 'Buitengebied Sint-Michielsgestel' (25 januari 2013 vastgesteld) en heeft de dubbelbestemming 'Waarde Archeologie 4'. In deze zone is archeologisch onderzoek verplicht bij bodemingrepen met een oppervlakte van meer dan 100 m² en dieper dan 50 cm -mv. Het bestemmingsplan is geactualiseerd in 2015 en 2018, maar het beleid is op archeologisch vlak niet gewijzigd.

De deelgebieden A en C in het O. maken deel uit van het 'Actualisatieplan Kommen Berlicum en Middelrode' (17 juli 2018 vastgesteld). De deelgebieden hebben de dubbelbestemming 'Waarde Archeologie 4'. Ook hier geldt een archeologische onderzoeksverplichting vanaf een oppervlakte van 100 m² en een diepte van 50 cm -mv.

Dit rapport beschrijft de resultaten van dat onderzoek en voorziet in die plicht. De gemeente Sint-Michielsgestel - als bevoegde overheid - is gevraagd het rapport te beoordelen en een selectieadvies op te stellen. Het rapport is daartoe voorgelegd aan de afd. SO/Erfgoed van de gemeente 's-Hertogenbosch.

1.1 Het plangebied

Het plangebied ligt ter hoogte van de Milrooijseweg 97 tussen Berlicum en Middelrode en bestaat uit 3 deelgebieden: A t/m C; de gezamenlijke oppervlakte bedraagt ca. 3,58 ha.

Deelgebied A ligt tussen de Milrooijseweg en de Achterweg. Dit gebied bestaat uit een perceel bosland in het westen en akkerland in het oosten. De westelijke grens van dit deelgebied wordt gevormd door de percelen Milrooijseweg 95 en Achterweg 17 en de oostelijke grens door het perceel Milrooijseweg 107. In het noorden van dit deelgebied is een tuin aanwezig van één van de woningen langs de Achterweg.

Deelgebied B bevindt zich in het noordwesten; dit deelgebied ligt ten westen en ten zuiden van de Westakkers en bestaat uit enkele percelen grasland en dierenweides. In het westen van dit deelgebied is een houtwal aanwezig. In het noordoosten bevindt zich een kleine schuur.

Deelgebied C ligt tussen de Westakkers en de Milrooijseweg. Het wordt van noordwest naar zuid doorkruist door de onverharde weg De Berg. Tussen de Westakkers en De Berg is een voetbalveld aanwezig. Het deel van het gebied ten oosten van De Berg is in gebruik als bosland. In het noordoosten van het gebied is een perceel grasland aanwezig. In dit deelgebied zijn op de korte termijn nog geen bodemingrepen voorzien, zie onder.

Voor de locatie en exacte begrenzingen van de deelgebieden wordt verwezen naar het beoordeelde rapport van BvA (zie onder).

1.2 Aard van de bedreiging

Het plan bevindt zich in de ontwerpfasen waardoor uiteindelijke verstoringsdieptes onbekend zijn.

In *deelgebied A* wordt een viskweekvijver/watertuin gerealiseerd. Dit wordt een waterberging in combinatie met een viskweekvijver. Daarnaast is een theetuin met speelvoorzieningen voorzien; aangrenzend is de ontwikkeling van een woning gekoppeld. De grootste bodemingreep hier zal bestaan uit het uitgraven van één of meerdere waterbergingen. Er zijn enkele varianten gepland

waarbij de grootte van de waterberging(en) zal variëren van 1.000 tot ca. 2.000 m². De precieze afmetingen van de waterberging(en) zijn nog niet bekend. Ook de diepte van de waterberging(en) moet nog nader bepaald worden; geplande diepte varieert van 1,5 tot 2,8 m -mv.

In *deelgebied B* zijn twee woningen voorzien. Deze zullen waarschijnlijk gefundeerd worden 'op staal'. Ter plaatse van funderingsbalken zal de max. verstoringsdiepte ca. 80 cm -mv bedragen.

In *deelgebied C* zijn op de korte termijn nog geen bodemingrepen voorzien.

2. Archeologisch onderzoek

BvA heeft in oktober 2018 een bureauonderzoek en een booronderzoek uitgevoerd. De resultaten hiervan zijn vastgelegd in het rapport :

 , 2018 : Bureau voor Archeologie Rapport 715 - Milrooijseweg 97, Berlicum, gemeente Sint-Michielsgestel : een bureau- en inventariserend veldonderzoek in de vorm van boringen in de verkennende fase - versie: concept - 26 oktober 2018.

Betreffend rapport dient ook als bijlage bij het VOBP zoals opgesteld door Wintraecken Advies; dit is in dit kader niet apart beoordeeld.

2.1 Onderzoeksmethode

Het onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek. Doel van het bureauonderzoek is het specificeren van de archeologische verwachting, dat wil zeggen het aan de hand van beschikbare en nieuwe informatie over de archeologie, cultuurhistorie, geomorfologie, bodemkunde en grondgebruik, bepalen van de kans dat binnen het plangebied archeologische resten kunnen voorkomen. Doel van het booronderzoek is het toetsen van de opgestelde gespecificeerde archeologische verwachting. In het rapport zijn 5 onderzoeksvragen gesteld.

Het booronderzoek heeft bestaan uit 38 boringen die verspreid over de deelgebieden zijn gezet; gemiddeld 10 boringen per ha. De boringen zijn gezet tot tenminste 30 cm in de C-horizont, de natuurlijke, onverstoorde ondergrond. De boringen zijn uitgevoerd met een Edelmanboor (7 cm) en een 2 cm-guts. De opgeboorde grond is beschreven op basis van ASB 1.1, dit omvat NEN 5104. Het sediment is met de hand bemonsterd en met het blote oog onderzocht door het te versnijden en te verbrokkelen. Een selectie van de boringen met een plaggendek is bemonsterd en de onderste 30 cm van het plaggendek is gezeefd over een zeef met een maaswijdte van 3 mm.

Het onderzoek is uitgevoerd onder certificaat BRL SIKB 4000, in overeenstemming met de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 4.0). Het veldonderzoek is uitgevoerd zoals voorgeschreven in de KNA, in het bijzonder hoofdstuk "protocol 4003 inventariserend veldonderzoek overig".

2.2 Conclusie onderzoek (verkort)

Het plangebied bevindt zich op een N-Z-lopende dekzandrug tussen de dorpskernen van Berlicum en Middelrode. De Milrooijseweg (of Hoogstraat zoals deze vroeger genoemd werd) volgt deze dekzandrug grotendeels. Het gebied is in de Late Middeleeuwen ontgonnen. De percelen bouwland en weiland aan weerszijden van de relatief hoge rug in het midden van *deelgebied C* hebben een relatief lage ligging. Dit komt waarschijnlijk mede door afgravingen en ruilverkavelingsprojecten in het gebied tussen Berlicum en Middelrode. In het gebied ten N. van het plangebied bleek de bodem geheel opgenomen te zijn in de humeuze bovengrond. Hier was wel nog het potentiële archeologische sporenniveau in de top van de C-horizont bewaard gebleven.

Tijdens het booronderzoek werd geconstateerd dat er in het plangebied verschillen in bodemopbouw aanwezig zijn. In het ZW van deelgebied C ligt de bouwvoor direct op de C-horizont. Hier is waarschijnlijk de oorspronkelijke bodem en het plaggendek afgegraven. In het W. van het bosgebied in deelgebied C is een laag stuifzand direct boven de C-horizont aanwezig. Hier is de oorspronkelijke bodem en mogelijk het plaggendek vergraven en is in plaats daarvan is een pakket stuifzand afgezet. Hier is de bodem tot in de C-horizont verstoord geraakt.

In de rest van het plangebied is onder de bouwvoor (een restant van) een plaggendek aanwezig dat al dan niet via een restant van de oorspronkelijk aanwezige podzolbodem (de A-, E- en B-horizonten) naar beneden toe overgaat in de C-horizont. In het O. deel van deelgebied C is dit plaggendek deels overstoven. In deelgebied B is de onderzijde van het plaggendek geel gevlekt en hier

is tevens het fragment porselein gevonden. Waarschijnlijk betreft het hier relatief laat ontgonnen gebieden. Vanwege de gele vlekken is het waarschijnlijk dat dit deelgebied verstoord is geraakt tot in de C-horizont. Uit de boringen komt het volgende beeld naar voren: het W. deel van deelgebied C en deelgebied B zijn verstoord geraakt tot in de C-horizont. Hier worden geen intacte archeologische waarden meer verwacht. In het O. deel van deelgebied C en in deelgebied A is er echter sprake van een (restant van) een plaggendeek met daaronder in enkele gevallen een restant van een podzolbodem. Waarschijnlijk is hier het potentiële archeologische sporenniveau nog goed bewaard gebleven. In dit gebied is daarom nog vervolgonderzoek noodzakelijk bij ingrepen tot onder het stuifzand of plaggendeek (al naar gelang van wat dieper is). Een karterend onderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek is de beste methode om dit gebied te onderzoeken omdat mogelijke vindplaatsen zich merendeels manifesteren als een relatief *vondstarm* sporenniveau.

2.3 Advies BvA

Bureau voor Archeologie adviseert om *deelgebied B* en het westen van *deelgebied C* vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Om de aan- of afwezigheid van archeologische waarden in *deelgebied A* te onderzoeken, wordt inventariserend veldonderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek (IVO-P) in dit deelgebied aanbevolen. Ook als in de toekomst in het oosten van *deelgebied C* diepe bodemingrepen plaatsvinden wordt proefsleuvenonderzoek geadviseerd. Ten behoeve van het proefsleuvenonderzoek is een door de bevoegde overheid goed te keuren Programma van Eisen (PvE) noodzakelijk.

Dit onderzoek is met grote zorgvuldigheid uitgevoerd. Het is echter nooit uit te sluiten dat op plaatsen en dieptes waar geen archeologische resten worden verwacht, bij graafwerkzaamheden deze toch worden aangetroffen. Eventuele archeologische resten is men verplicht te melden bij de Minister van OCW in overeenstemming met de Erfgoedwet uit 2015. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de gemeente Sint-Michielsgestel.

3. Beoordeling rapportage namens/door de Gemeente Sint-Michielsgestel

Het rapport is goed opgesteld en volgens de huidige wet- en regelgeving, en biedt voldoende informatie om tot een selectiebesluit te komen. Er is onzes inziens voldoende aangetoond dat in bepaalde delen van plangebied vooralsnog sprake is van een (middel)hoge verwachting op het aantreffen van bepaalde archeologische waarden en resten, wat vervolgonderzoek - proefsleuvenonderzoek - als volgende stap in de AMZ-cyclus noodzakelijk maakt.

3.1 Selectieadvies Gemeente Sint-Michielsgestel

Uitgaande van het voorgaande, kan de gemeente Sint-Michielsgestel instemmen met de inhoud en strekking van het rapport en met het gegeven advies om *deelgebied B* en het westen van *deelgebied C* vrij te geven voor ontwikkeling. Om de aan- of afwezigheid van archeologische waarden in *deelgebied A* te onderzoeken, dient daar eerst nog inventariserend veldonderzoek in de vorm van een proefsleuvenonderzoek (IVO-P) te worden uitgevoerd. Als in de toekomst in het oosten van *deelgebied C* diepe bodemingrepen gaan plaatsvinden, dient ook daar eerst proefsleuvenonderzoek te worden uitgevoerd. Ten behoeve van het proefsleuvenonderzoek is een door de bevoegde overheid goed te keuren PvE noodzakelijk.

Verder neemt de gemeente het advies van BvA over aangaande het mogelijk voorkomen van zogenaamde 'toevalsvondsten' in delen die nu al worden vrijgegeven of die in de toekomst worden vrijgegeven:

Het is echter nooit uit te sluiten dat op plaatsen en dieptes waar geen archeologische resten worden verwacht, bij graafwerkzaamheden deze toch worden aangetroffen. Eventuele archeologische resten is men verplicht te melden bij de Minister van OCW in overeenstemming met de Erfgoedwet. In dit geval wordt aangeraden om contact op te nemen met de gemeente Sint-Michielsgestel.